

Lilija Limane

1908.gada latviešu grāmatniecība preses spoguļi

1908.gads. Revolūcijas vētras aizskalojušas saviļņojumu cilvēku prātos, un ļaudis brīvajā laikā pievērsas mierīgām ikdienišķām darbībām. Aktivizējusies arī garīgā dzīve. “Dzīve pelēki velkas pa ikdienišķības sliedēm; bet nav liedzams, ka lielie ūdeņi, kaut arī daudz ko aiznesdami un izārdīdami, tomēr atstājuši biezu, auglīgu nogulumu kārtu, zem kuras tagad briest un dīgst, un attīstās neskaitāmi jauni kultūras asni. Kā pavairojies lasītāju skaits tautā! Rotācijas mašīnas knapi vairs veic dienas avižu lielo tirāžu, katra nedēļa, jā, katra diena nes jaunas grāmatas par tautsaimniecību, par dabas vēsturi, par sadzīvi, par mākslu, un visas atrod kārus lasītājus. Izglītības biedrības, vakaru kursi, sistemātiski priekšlasījumi, “tautas universitātes” ceļas malu malās”, raksta kāds anonīms “Mēnešraksta” līdzstrādnieks.¹

Situāciju latviešu grāmatniecībā pēcrevolūcijas laikā var raksturot kā krustceles starp postmoderno un moderno grāmatniecību un lasītāju publiku. Lasīšana un zināšanu uzkrāšana latviešu sabiedrības interešu spektrā ieņēma ļoti nozīmīgu vietu. Vecā tipa lasāmviela, kas orientēta uz maz izglītotu “vienkāršo” lasītāju, vairs neatbilda laika garam — lasītāji vēlējās saņemt patiesu informāciju, kas sniegtu viņiem atbildes uz kardināliem jautājumiem par apkārtējo pasauli un sevi pašu. Taču latviešu grāmatu klāsts šo prasību nevarēja apmierināt — modernas populārzinātniskās literatūras trūka. Daiļliteratūras jomā situācija bija neviengabalaina: lasītājiem tika piedāvāta gan īsta, mākslinieciski pilnvērtīga literatūra, gan sekli stāsti un romāni laika kavēklī. Pretruna starp prasību pēc literatūras kvalitātes un mazvērtīgu grāmatu piedāvājumu pēcrevolūcijas laikā vēl vairāk saasinājās. Tās centās risināt inteliģence, literāti, grāmatniecības darbinieki, un dažādie viedokļi guva atspoguļojumu avižu un žurnālu slejās. Šis avots kā sakāpinātas sabiedriskās domas liecība galvenokārt arī izmantots raksta izveidei.

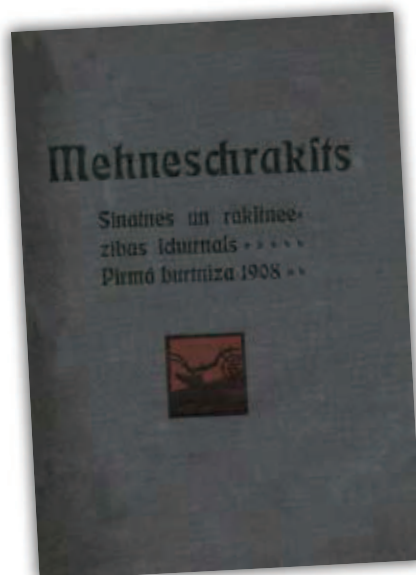
Grāmatu skaits un sastāvs

20.gadsimta pirmajā desmitgadē darbu turpināja desmitiem lielāku un mazāku apgādu, taču 1908.gadā

tika uzsākti jauni latviešu kultūrvēsturē nozīmīgi pasākumi izdevējdarbībā. Zīmīgākie ir divi: Andreja Jesena (1873–1958) aizsāktā bērnu literatūras sērija “Jaunības bibliotēka” un Ernesta Birznieka-Upīša (1871–1960) nodibinātais apgāds “Dzirciemnieki”.

Jaunizdevumu skaits 20.gadsimtā piedzīvoja strauju kāpumu (1904.gadā — 822 nosaukumi), bet revolūcijas laikā un reakcijas periodā bija vērojama lejupslīde. Grāmatprodukcijas apjoms 1904.gada skaitlisko līmeni pārsniedza tikai 1913.gadā (869 nosaukumi). Aptuveni aplēsts², ka ap 1908.gadu iznāca ap 475 nosaukumu jaunizdevumi gadā ar kopējo metienu 1 327 250, vidēji viens grāmatas eksemplārs uz katru Latvijas iedzīvotāju, kas līdzinājās situācijai Francijā. Trūkst precīzas statistikas par 1908.gada grāmatprodukcijas daudzumu un sastāvu. Ziņas par Latvijas grāmatu jaunizdevumiem nonāca Sanktpēterburgā, un “Valdības Vēstneša” katra mēneša pielikumā Krievijas Cenzūras virsvalde izsludināja jauniznākušās grāmatas sarakstu veidā. Taču šis izdevums krievu valodā līdz Latvijas iedzīvotājiem nenonāca, bet Latvijā jaunizdevumu reģistrācija neprivātā, ne valsts līmenī netika veikta. Sastopami bija vien atsevišķu apgādu un grāmatu veikalu reklāmas sludinājumi avīzēs, žurnālos un grāmatās, kā arī literatūras apskati, taču jaunizdevumi šajos avotos bija minēti fragmentāri un nepilnīgi.

1908.gads pamatoti uzskatāms par kārtējās reģistrējošās bibliogrāfijas aizsākuma laiku. Latviešu inteliģence, kā arī izdevēji, tirgotāji un bibliotekāri apzinājās nepieciešamību apvienot spēkus un ķerties klāt kārtējās reģistrējošās bibliogrāfijas radīšanai — vākt iespējami pilnīgas ziņas par visiem jaunizdevumiem neatkarīgi no izdevēja, publicēt izdoto grāmatu katalogu un regulāri to papildināt ar jaunizdevumu sarakstiem. 1908.gadā šis darbs *iekustējās*. Pirmie saraksti parādījās laikrakstā “Tēvija” rudens pusē un piecos turpinājumos ietvēra 119 grāmatas latviešu valodā un nedaudz letonikas literatūras. Laikraksta redakcija katras publikācijas ievadā lūdza izdevējus iesūtīt ziņas par saviem jaunizdevumiem, kā arī labojumus un atsauksmes par nepilnībām publicētajos sarakstos, norādot uz sarakstu nozīmi un funkciju: “Lai taču grāmatu izdevēji labi apdomā, ka šeit minētais latviešu grāmatu saraksts nāk ne vien publikai par labu, bet arī grāmatu izdevējiem, jo aizsargās daudzas jo daudzas latviešu grāmatas no nogrimšanas aizmirstības jūrā — un interesen-

Rakstu krājums “Mēnešraksts”

**E. Weidenbauma
1908.gadā izdoto
"Kopoto rakstu"
2.sējums**

**8.lappuse no
V.Egliša stāstu
krājuma "Zilā
cietumā" (Rīga,
1908.gads)**

kojumiem, jo oriģināldarbu filozofijas, ētikas un dabaszinātņu jautājumos vēl trūka. Iznāca Vilhelma Ostvalda "Ķīmiķu skola", Andreja Isajeva "Tehnika un saimniecība kā kultūras pamats", kā arī sliktā tulkojuma dēļ daudz kritizētais filozofiskā monisma sludinātāja Ernesta Hekeļa darbs "Pasaules mīklas". Blakus vērtīgai literatūrai neatkāpās lubu literatūras tirgus — plauka un zēla ne vien piedzīvojumu romānu druva, bet ļaunprātus peļņas kāri izdevēji kairināja ar seklu izziņas un pornogrāfisko literatūru.

Grāmatu kvalitāte un inteligences centieni to uzlabot

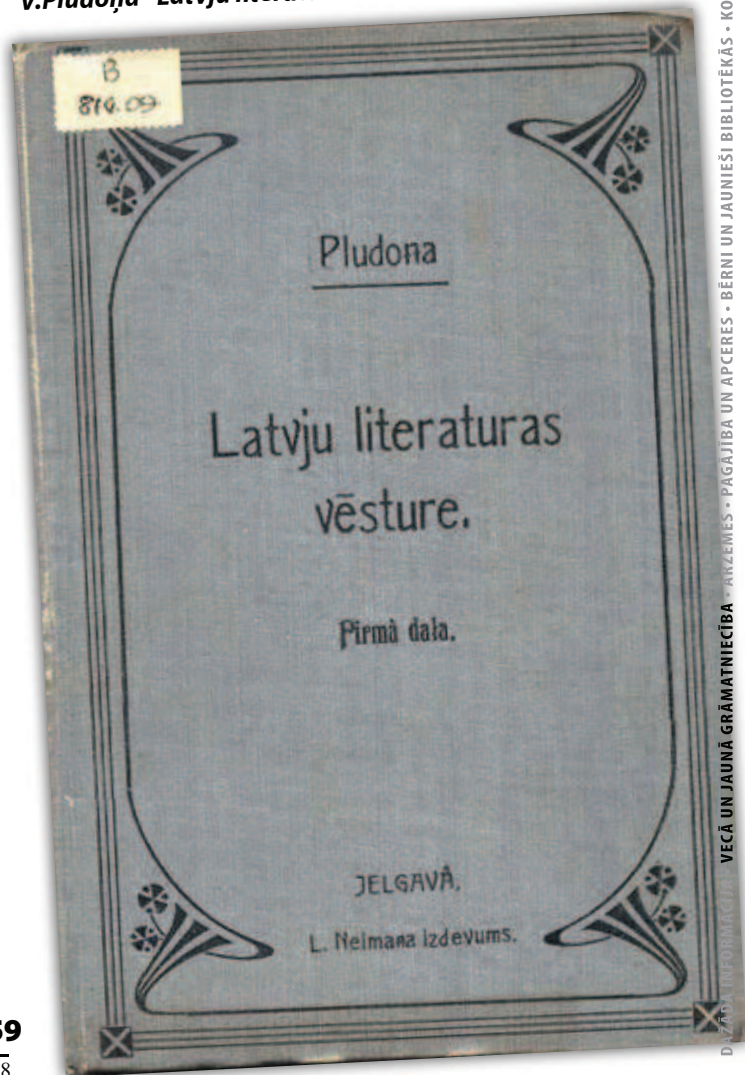
Inteligence, kam rūpēja plašu tautas slāņu izglītības kvalitāte un sevis garīga pilnveidošana, kura iz-

tiem dos spēju, bez kā vajadzētu braukt uz Pēterburgu, tepat pārzināt un caurskatīt latviešu valodā izdotās grāmatas".³ Nākamajos gados šādus sarakstus, jau ievērojami pilnīgākus, turpināja publicēt "Dzimtenes Vēstnesis", kā arī lielajam bibliografēšanas darbam klāt ķērās Jānis Misiņš (1862–1945).

Kāda kopumā bija 1908.gada grāmatu raža? Netrūka labas oriģinālliteratūras: Jāņa Poruka un Eduarda Veidenbauma "Kopoti raksti", Eduarda Treimaņa "Jūtu pasaule", Haralda Eldgasta "Vižņi", Jāņa Jaunsudrabiņa "Vēja ziedi", Viktora Egliša "Zilā cietumā", Linarda Laiceņa "Kvēle"... Tulkoto autoru vidū minami Valts Vītmens, Gerhards Hauptmanis, Henriks Ibsens, Maksims Gorkijs, Leonīds Andrejevs, Moriss Māterlinks. Parādījās jauni literāri mēnešraksti un almanahi ("Mēnešraksts", "Balva"). Aktivizējās literatūrkritiskā doma. Jānis Asars "Kopoto rakstu" 1.burtnīcā analizēja mākslas un kultūras sakaru

19.gadusimtenī, Miķelis Valters publicēja apceri "Latviešu kritika mākslas un zinātnes jautājumos", iznāca arī Viļa Plūdoņa "Latviešu literatūras vēsture" 1.daļa. Sabiedrības pieprasījumu pēc populārzinātniskās literatūras centās apmierināt ar tul-

V.Plūdoņa "Latvju literatūras vēsture"

**H.Eldgasts.
"Vižņi" (Rīga,
1908.gads)**

**J. Jansona-Brauna
1908. gadā
Pēterburgā
izdots "Fauni
vaj klauni"**

prata literatūras, iespīestā vārda vietu un lomu sabiedrības garīgās kultūras veidošanā, saskatīja pret-runu starp lasošās publikas īstenajām vajadzībām un grāmatu sagādātāju piedāvājumu. 19. un 20. gadsimta mijā latviešu grāmatniecībā jūtamo sakustēšanos labas literatūras virzienā apstādināja revolūcijas atplūdu laika tendence noslēgties sevī, kā arī kontroles trūkums sakarā ar cenzūras atcelšanu. Arī lasītāju skaita pieaugums, cilvēkiem ar zemāku izglītības līmeni pievēršoties grāmatai, sekmēja jauna lubu literatūras viļņa rašanos. Ja 19. gadsimta vidū vieglajai lektīrai piekrita svarīgā loma pieradināt lielu cilvēku skaitu pie lasīšanas, tad 20. gadsimta sākumā tā šo lomu jau bija veikusi — izaudzinājusi lasītājus, kas spēj uztvert un saprast mākslinieciski un zinātniski sarežģītākus tekstus. Tomēr, lai arī revolūcijas atplūdu periods veicināja cilvēkos intereses rašanos par garīgās kultūras jautājumiem un izglītību, interesi par grāmatu un lasīšanu, iedzīvotāju izglītības līmenis joprojām nebija pietiekoši augsts, lai vidusmēra lasītājs patstāvīgi spētu izvēlēties labu lasāmvielu. Tāpēc cilvēki ņēma pretī to, kas aktīvāk tika reklamēts, bija ārēji pievilcīgāks un intriģējošāks. Inteliģenci lētai gaumei domātās lektūras reklāma nespēja vilināt, taču vidusmēra lasītāja izvēli noteica vispārējā gaisotne un uzmācīgu tirgotāju agresija kultūras telpā. 1908. gadā tā bija divējāda. Kultūras procesa veicināšanā un cilvēku izaugsmē ieinteresētie inteliģenti visiem spēkiem centās apkarot zemas kvalitātes literatūru, bet peļņas kārie izdevēji turpināja piedāvāt tautai "viegli sagremošanas", lētas grāmatas. Attieksmē pret lasāmvielas izvēli vidusmēra lasītājs atradās krustcelēs.

Presē regulāri parādījās literatūras vērtētāju atzinumi, apskati un analītiski apcerējumi par jaunizdevumu sastāvu un kvalitāti. Šo publikāciju saturs liecina, ka sabiedrībā netrūka idejiskās dzīves vadītāju, apgaismotāju, kurus interesēja tautas morālā un mākslinieciskā audzināšana. Viņi pret nevēlamajām parādībām vērsās ar sašutumu un kaismi. Galvenā cīņas bulta bija vērstā lubu literatūras apkarošanas virzienā.

Salīdzinājumā ar 19. gadsimtu bija mainījies lubu literatūras repertuārs. Sentimentālais mīlestības stāsts atkāpās piedzīvojumu literatūras priekšā. Stāstu un romānu žanrā tagad dominēja asiņaini laupītāju un piedzīvojumu kriminālgabali, kuru vienīgais pievilcības spēks bija asi sižeta pavērsieni, spraiga fabula, satraucoši notikumi. "Nav vairs šais romānos un stāstos indijānieši, bet modernāki varoņi. Grāmatas tiek izdotas mazās burtnīcīnās un izvelk tā "tautai" no ķešas tīri nemanot vienas 3 vai 5 kapeikas pēc otrām. Lasa šos lubu stāstus un romānus tagad pilsetās, lasa uz laukiem. Tautas lielais vairums pieradis pie stāsta ar fabulu; viņa garšai nepatīk smalkāki gabali, bet Pinkertoni un Šerloki — tie atkal dod gandrīz fabulu vien, kura lasītāju ziņkāribu ieinteresē un kairina to pirkt vienu romāna numuru pēc otra — ar pirmo burtnīcu sākot, ar pēdējo beidzot".⁴ Uz skatuves uznāca jauns varonis — slepenpolicists. Visaugstāko popularitāti baudīja Ludviga Vītola izdotā sērija "Slavenais pasaules slepenpolicists Šerloks Holmes" (32 burtnīcas, "katra burtnīca par sevi noslēgta") un kriminālstāstu sērija "Nats Pinkertons, slepenpolicistu karalis" (9 grāmatas, katra 33 lappuses bieza). *Lubenieki* (šīs literatūras tulkotāji, apgādātāji un izplatītāji), kritiķu kaunināti, centās slēpt savus vārdus aiz pseidonīmiem, tomēr nevairījās ne vien šo literatūru iespiest un izplatīt, bet arī reklamēt — tie laida tautā reklāmas lapas ar Šerlok Holmsu un Natu Pinkertonu, viņu kaušanās un duršanās ainām; iznāca arī bilžu lapa "Fricis Škagarins, Šerloka Holmsa un Nata Pinkertona uzvarētājs".⁵ Tā kā cienījamākie grāmatu veikali šādu literatūru vairījās ņemt pārdošanā, bieži vien tā tika piedāvāta kioskos, dažādu preču veikalos, to izplatīja kolportieri uz ielām, bet pirka kā skolas puikas, tā laucinieki.

Idejiski noskaņotie grāmatniecības procesa virzītāji meklēja lubu literatūras uzplaukuma cēloņus. Tautiskā laikmeta vidusšķiras patriotiskā lubu literatūra, kura "prātoja par muižnieku no latviešu dzimuma", bija kļuvusi par pagātnes parādību. Nākotnes grāmatniecības uzdevums — sekmēt sadzīves un kultūras demokrātizācijas procesus. Brutālas varas uzvara, neizdošanās bija radījusi ļaudis psihisku un fizisku sastingumu, tā rezultātā bija pamodušies zemie instinkti, "izvirda attīstību kavētāji pirmavoti". Tika atzīts, ka tas arī rada augsni *lubenieku* eksistencei.⁶

**Mēnešraksts
"Zalktis"**

Preses slejās atspoguļojas mēģinājumi radīt labu literatūru ierobežojošas darbības programmu. Ar labu un burtnīcu romānu apgādātāju kaunināšanu lielas sekmes panāktas netika. Grāmatniecības darbinieki apzinājās grāmatas reklāmas iedarbības sekas. Rakstītāji sūdzējās, ka labas grāmatas tiek par maz ieteiktas un reklamētas, par tām *nebazūnē*, tāpēc tās netiek pamanītas. Bija centieni pieiet jautājumam no otra gala — audzināt lasītāju, sevišķi jaunās paaudzes, literāro gaumi. Skolotājiem un inteliģencei, biedrībām un pašvaldības iestādēm tika izvirzīts uzdevums kopīgiem spēkiem “nonāvēt lubenieku tūkstošgalvaino tumsības čūsku”.⁷

Labu grāmatu noietu bremsēja arī to augstās cenas. Lubas tika iemānītas šķietami lētāk. Reizumis veikalos tika izveidotas nodaļas ar grāmatām par pazeminātām cenām, piemēram, šādu praksi bija aizsākusī krievu grāmatu tirgotāja Fanija Treskina, taču latviešu grāmatu tirgotāji gausi sekoja viņas paraugam.

Grūtības iegādāties labu literatūru piedzīvoja atālākos nostūros dzīvojošie laucinieki. Viņi pie grāmatām tika galvenokārt gadatirgos, kur pārsvarā tika piedāvātas skolas grāmatas, garīgu dziesmu krājumi un viegla satura lektūra. Lauciniekus mēdza apciemot kolportieri, kas sekmēja grāmatu pieejamību, taču bija novadi, kur tie neiegriezās, jo kolportāža neaptvēra visus reģionus. Starp viņiem arī maz bija ideju cilvēku — pārsvarā staigāja “šādi tādi ar baptistu grāmatām” un “paunu žīdi”.

Ziniskās un zinātniskās literatūras problēmas

Sabiedrībā bija sākusies garīgās kultūras mošanās, jaunu vērtību, pasaules uzskata meklējumi, kam lieti varēja noderēt grāmatas par sabiedriskām problēmām. Bija radusies interese par pasaules būtību skaidrojošiem dabaszinātniskiem izdevumiem. Populārzinātniskas grāmatas un brošūras, kas piedāvāja sniegt izpratni par cilvēka un sabiedrības attīstību, lasītāju vidū guva lielu ievērību. Piemēram, M.Meiera “Pasaules izcelšanās” iznāca vairāku tūkstošu eksemplāru metienā un tika izpirkta divu nedēļu laikā. Līdzīgi notika ar daudziem citiem populārzinātnisku grāmatu tulkojumiem. Tomēr laikmetīgas populārzinātniskās literatūras sacerēšana, tulkošana un izdošana izrādījās ļoti problemātiska. Šo procesu kavēja latviešu nacionālās zinātniskās literatūras trūkums — zinātniski pamati bija likti tikai filoloģijai, citās nozarēs dominēja svešautieši. Tātad atlika citautu sasniegumu tulkošana un popularizēšana. Tulkojamās vielas izvēle un adekvāts tulkojums prasīja augstu tulkotāju kvalifikāciju. Akadēmiski izglītoti cilvēki apzinājās darba sarežģītību un nelabprāt pie-

E.Prūsas 1908.gadā izdotā dzejoļu krājuma “Kokle un satira” titullapa ar autores portretu prettitulā

vērsās tulkošanai, jo labas kvalitātes tulkojumus izdevēji nevarēja materiāli atalgot atbilstīgi ieguldītajam darbam. Robu tiecās aizpildīt peļņas kārie izdevēji, nolīgšot nekvalificētus tulkotājus, kas sakropļoja labu oriģinālu. Izdevēji laida klajā aprobētas vērtības un tolaik moderno literatūru, kas sludināja materiālistisko pasaules uzskatu, nepiedāvājot alternatīvas ievirzes idejas.

Atbildību par literatūrai izvirzīto lielo uzdevumu veidot sabiedrības vidējo un zemāko slāņu pasaules uzskatu bija jāuzņemas inteliģencei, pārņemot savās rokās populārzinātniskās literatūras izdošanu: “Ir nepieciešami vajadzīga tāda organizācija, kura grāmatu izdošanu neizdarītu vis peļņas nolūkā vien, bet arī aiz ideāliem motīviem, it sevišķi vērā ņemot mazos apstākļus, kuros mums, latviešiem, jārikojas. Tikai šāda veida savienība spētu cik necik pareizi rīkoties pie tulkojumu izvēles: zaudējumi, kuri celtos no viena izdevuma, segtos ar peļņu no otra, pāri palikt, zināms, nekas nepaliktu. Pie šādas kārtības būtu arī drīzāk iespējams pacelt pašu tulkojumu labumu”.⁸ Tomēr inteliģence un grāmatniecības veidotāju kontingents nebija īsti gatavi atbalstīt tautu viņas tieksmēs pēc izglītības, jo zinātnieki nevēlējās strādāt bez atalgojuma, bet grāmatu izdevēji nevar kalpot cēlam mērķim tikai labas gribas vadīti, jo to eksistence iespējama tikai ar nosacījumu, ka tiek segtas darba izmaksas un gūta kaut neliela peļņa. Tulkotāju honorāri bija ļoti niecīgi, literatūras melnstrādnieki strādāja par grašiem, radot attiecīgas kvalitātes “vērtības”. Bet peļņas kārie izdevēji staigāja drošus ceļus — laida klajā to, kas solīja labu noietu un peļņu, bieži vien — jau aprobētus sacerējumus atkārtotos izdevumos vai jaunus tulkojumus. Ja arī izdevēji reizēm izraudzījās vērtīgus zinātniskus darbus, tad sliktas kvalitātes tulkojumi tos sabojāja. Tā notika ar E.Hekeļa populāro, skandalozo, pret duālista filozofiju vērsto sacerējumu “Pasaules mīklas”, ko latviskoja kāds R.Makstis. No oriģināla tika “izvilktas” tās vietas, kas varētu cilvēkus interesēt vai-

rāk. Taču saīsinājums darbu padarīja vēl grūtāk uztveramu. E.Hekeļa darbs ir koncentrēts, tas būtu paplašināms, nevis īsināms. Tulkots tika nevis no vācu, bet krievu valodas. Kritika atsaucās šādi: "Tāda grāmata latviešiem ir ļoti vajadzīga, ne tikvien kā tiešs zināšanu avots, bet arī kā ierosinātāja uz tālāku iepazīšanos ar visu šo zinātnisko puķu dārzu. Tādu grāmatu mums gandrīz nemaz vēl nav". "Tas to ir pārtulkojis tik slikti un nemākulīgi kā satura paša, tā valodas ziņā — ka jādomā, tauta būs vilusies savās labākajās cerībās, pirkdama un lasīdama šo grāmatu. Slavenā filozofa domas ir ievilkas tādu valodniecisku aplamību un zinātniska diletantisma aizkrāsnī, ka tās ļoti daudz zaudē no savas skaidrības un pievilcības. Dubļainie nemākuļa zābaki ir piemīdījuši zinātnes templi". "Savu tulkojumu Makstis dāvina kādai Asteroīdei (nabaga Asteroīde!) Lietas labā būtu bijis labi, ja šī Asteroīde — ja tā ir sieviete un nevis zvaigzne — būtu arī vienīgā, kas lasa Hekeli R.Maksta tulkojumā. Bet, par nožēlošanu, šī grāmata tomēr tiek pirktā un izplatīta publikā, tāpat kā citi R.Maksta tulkojumi".⁹

Grāmatu tirgus kvalitātes paaugstināšanu un citu problēmu risinājumus varēja sekmēt visu nozares darbinieku apvienošanās.

Grāmatniecība kā tirgus un grāmatu izdevēju un tirgotāju biedrība

Latviešu grāmatniecībā šajā laikā darbojās desmitiem apgādu, liels skaits cilvēku un organizāciju izdeva grāmatas epizodiski, to ražošanā bija iesaistīti vairāk nekā 70 poligrāfiski uzņēmumi, bet izplatīšanā — simtiem grāmatu veikali Rīgā, mazpilsētās, pat lauku centros. Aktīvu rosību grāmatu pārdošanā izvērta arī kolportieri tirgos un apstaigājot lauku mājas. Grāmatniecība bija izveidojusies par pievilcīgu tirgus nozari, kur, ar izpratni darbojoties, varēja gūt labu peļņu: "Ikdienējie lieli pieprasījumi, pilnīgs organizācijas un apzinīgas vadības trūkums grāmatu apgādniecībā, izdevēju-ierāvēju straujā konkurences skriešanās kaisīja pirmo ļauno sēklu šinī jaunajā tīrumā. Nezāles sāka kupli augt un drīz apēnoja labības zelmeni. Tā bija ārkārtīga "skriešanās" izdevēju starpā, kuri auļoja uz tirgu, aizjūgušies grāmatu vezumiem priekšā. Un neviens lai nedomā, ka tie būtu uz noteikta ceļa turējušies, vadīti no zināmiem principiem un sistēmas: nē, galvenais bija izdevīgā momenta izlietošana kapitāla ieraušana".¹⁰

Viss šis apjomīgais un rosīgais darbinieku pulks nebija apvienots kopīgo mērķu veikšanai. Grāmatniecības darbinieku vidē bija radusies nepieciešamība sakārtot iekšējo tirgu, un profesionālās aprindās tika domāts un spriests par grāmatniecības aktuālo problēmu risinājuma iespējām. Savstarpējās komunikācijas veicināšanai un darbības koordinācijai bija nepieciešama profesionāla organizācija. 1903.gadā pēc Anša Gulbja iniciatīvas tika nodibināta Latviešu grāmatu apgādātāju biedrība (izstrādāti un parakstīti tās statūti), bet 1905.gadā pirmoreiz sanāca Latviešu grāmatu tirgotāju un apgādātāju sapulce. Tomēr sakarā ar revolucionārajiem notikumiem biedrības lieta stagnēja, un 1908.gadā grāmatniecības darbinieki atgriezās pie biedrības veidošanas sākumiem. Sanākušie 32 biedri no dažādiem

Latvijas novadiem apsprieda dibināmās Latviešu grāmatu tirgotāju un izdevēju biedrības statūtus un ievēlēja valdi (Pēteris Bērziņš (1848–1926), Arturs Valters (1870–1924), Pēteris Saulītis (?–1908), Georgs Landsbergs (1863–1912), Ludvigs Neimanis (1863–1926)). Sapulcē tika iezīmēts biedrības risināmo jautājumu loks: paaugstināt ziniskās literatūras tulkojumu un izdodamās literatūras kvalitāti, novērst lubu literatūras plūdus, izskaust negodīgu konkurenci tirdzniecībā, novērst vienas un tās pašas grāmatas nepamatoti atkārtotu izdevumu tiražēšanu, sastādīt un publicēt grāmatu reģistrus, kā arī pie biedrības organizēt bibliotēku.

Pēc pirmās apspriedes vairākus mēnešus reāls darbs nebija jūtams, biedrība aktivizējās darbam uz gada beigām. Novembrī statūti bija apstiprināti un 29.novembrī Atlētu kluba telpās (savu telpu jaunajai biedrībai nebija) notika tās pilnsapulce, ko vadīja Hermanis Asars (1882–1942).¹¹ Gada gaitā nedaudz mainījās biedrības vadošo personu sastāvs, tagad valdē strādāja Arturs Valters, Eduards Zirģelis, Jānis Rozentāls, Augusts Raņķis (1875–1937), Ludvigs Neimanis. Darba dienas programmā bija ietverti 18 jautājumi (visus programmas punktus izskatīt nepaguva), kas skāra gan profesionālās intereses (sava biroja organizēšana, nepieciešamība pēc savām telpām, biedru naudas apjoms, statūtu labošana, savstarpējās komunikācijas veicināšana, sava preses izdevuma izdošana), gan latviešu grāmatniecības attīstības vadlīnijas (lubu literatūras apkarošana, grāmatu cenu pazemināšanas veicināšana un grāmatu izplatīšanas tautā regulēšana un veicināšana, sadarbība ar rakstniekiem). Sapulces dalībnieki lūdza laikrakstu redakcijas atvēlēt vietu apcerēm par grāmatām, grāmatniecības parādībām un grāmatu reklāmām avižu pirmajās lappusēs, bet rakstniekus — recenzēt grāmatas, informējot sabiedrību par tām. Ar šo sapulci Latviešu grāmatu tirgotāju un izdevēju biedrības atjaunināšana bija pabeigta. Nākamajā gadā varēja sākties darbs pie daudzajiem aktuālajiem jautājumiem.

Kas atrisināja samilzušās problēmas — inteliģence, biedrība vai pati sabiedrības stihiskā attīstība — tas atspoguļojams citā rakstā.

¹ Virziena līnijas. *Mēnešraksts*, Nr.1, 1908, 1.lpp.

² P.Wr. Latviešu grāmatniecības statistikas lietā. *Latvija*, Nr.37, 1908, 13.febr., 3.lpp.

³ Bibliogrāfija. *Tēvija*, Nr.137, 1908, 28.nov., 4.lpp.

⁴ R. Lubu literatūras izplatīšana un viņas apkarošana. *Latvija*, Nr.207, 1908, 6.sept., 1.–2.lpp.

⁵ N. Kā grāmatu izdevēji āzē publiku. *Rīgas Apskats*, Nr.52, 1908, 1.martā, 4.lpp.

⁶ Modernie lubenieki mūsu grāmatniecībā. *Mēnešraksts*, Nr.2, 1908, 81.–87.lpp.

⁷ B. Jautājums par lubu literatūras apkaršanu. *Dzimtenes Vēstnesis*, Nr.282, 1908, 4.dec., 5.lpp.

⁸ Šūlmanis, A. Latviešu zinātniskā literatūra. *Latvija*, Nr.156, 1908, 9.jūl., 3.lpp.

⁹ Modernie lubenieki mūsu grāmatniecībā. *Mēnešraksts*, Nr.2, 1908, 81.–87.lpp.

¹⁰ Turpat.

¹¹ Latviešu grāmatu tirgotāju un izdevēju ievēribai. *Rīgas Apskats*, Nr.272, 1908, 22.nov., 7.lpp.